

Norsk Gartnerforbund

Klima- og miljødepartementet, Avdeling for naturforvaltning

v/ Linn H. Pedersen

Linn-Helmich.Pedersen.dep.no

Oslo, 24. januar 2014

Svar på høring- forslag til endringer i naturmangfoldloven kapittel IV om fremmede organismer

Generelle kommentarer/ innledning:

Norsk Gartnerforbund organiserer i dag de fleste av planteskolene som produserer stauder, busker og trær til grøntanlegg og hager. Planteskolenæringen er en del av norsk landbrukssektor, men mottar få midler over Jordbruksavtalen. Næringen er sånn sett meget markedsorientert. Det er forøvrig heller ikke tollvern på planteskolevarer og næringen konkurrerer på pris og kvalitet innad i Norge og med europeiske planteskoler. Gode rammebetingelser og forutsigbarhet for fremtiden er viktige forutsetninger for å drive og planlegge salg av planter som det i mange tilfeller tar opp til 10 år å drive frem før salg. Næringen opplever svartelisten 2012 og prosessen rundt den som særdeles krevende. Miljøverndepartementet (MD) og Direktoratet for Naturforvaltning (DN) har vært de viktigste aktørene i forbindelse med forarbeidet til forslag om endringer i Naturmangfoldloven kapittel 4 om fremmede organismer. Innen gartneri og hagebruksnæringen er norske planteskoler de som vil få det største økonomiske tapet i forbindelse med en forbudsliste regulert gjennom ny forskrift. NGF har bidratt med faktainformasjon og tallmateriale og vært i dialog med MD, men mener at næringen med stor fordel kunne blitt involvert i prosessen på et mye tidligere tidspunkt enn den ble. Dette ville bidratt til et bedre grunnlag til MDs og DNs arbeid forut arbeidet med lovendringer og forskrifter. NGF stiller seg også undrende til at det ikke er

foretatt en grundigere samfunnsøkonomisk analyse når en vet at endringer i lov og forskrifter vil få konsekvenser for store deler av grøntanleggsbransjen. Når det er sagt, er vi godt fornøyd med at MD har tatt tilfølge flere av innspillene vi har kommet med i prosessen frem mot høring av Naturmangfoldloven og en ventet forskrift.

Siden den første svartelisten kom i 2007 har det vært mye uforutsigbarhet knyttet til svartelistede planter. Flere planteskoler har opplevd å få kansellerte kontrakter på grunn av listene, og dette i sesong hvor plantene har vært salgbare. I en næring hvor det en sår/ planter i dag ikke selges før om 5- 15 år frem i tid, er dette vanskelig å forholde seg til. MD forespeiler at det vil bli gjort et utvalg på 20- 30 arter fra kategorien SE som i hht til varslet forskrift vil kunne bli forbudte å omsette/ sette ut. Det knytter seg en stor usikkerhet i forhold til hvilke arter som vil bli implementert i en nasjonal forbudsliste, og for hvilke som eventuelt vil bli vurdert regionalt. Eventuelle forbud mot utsetting og omsetting må være basert på omfattende vitenskapelig kunnskap i tillegg til en helhetlig samfunnsøkonomisk analyse. NGF har også blitt informert om at svartelisten vil oppdateres med jevne mellomrom. Det er da rimelig grunn til å tro at arter som er vurdert til høy risiko og potensiell høy risiko etterhvert vil kunne havne i kategorien svært høy risiko, og dermed også i forbudslisten. Uforutsigbarheten i forhold til hvilke arter som blir forbudte vil da fortsette etter at MD har fastsatt forbudslisten på 20- 30 arter.

Norske planteskoler produserte i 2012 trær, busker og stauder for en verdi av rundt 215 millioner NOK. I samme år ble det solgt planter fra kategorien SE i svartelisten til en verdi av omtrent 30 millioner NOK. Dette er en betydelig sum, og for mange av planteskolene utgjør dette en stor del av den totale produksjonen. Det er vanskelig å se for seg umiddelbare erstattere for en del av plantene oppført med SE- status.

En ønsket effekt av svartelisten må være at planteskolenæringen leter etter og tar i bruk stedegne arter som ikke utgjør risiko for naturmangfoldet. Hvis en ser for seg at forbudslisten skal erstattes med stedegne arter, så vil en måtte sette i gang et omfattende utvalgsarbeid. Utvalgene krever kompetanse, tid og penger.

Til opplysning så sitter NGF i en arbeidsgruppe i regi av FAGUS (Faglig utviklingscenter for grøntanleggsektoren) som har fått økonomisk støtte til å blant annet kartlegge stedegne norske arter som er i produksjon i dag. Rapport for arbeidet skal være ferdigstilt innen utgangen av

2014, og innholdet i rapporten kan være til hjelp om det etterhvert skal gjøres et utvalg på bruk av stedeagne arter.

NGF mener det er en reell sjanse for at innføring av en forbudsliste vil føre med seg noen uheldige og utilsiktede paradokser. Fra og med en forbudsliste blir kjent og trer i kraft vil de forbudte plantene nødvendigvis måtte erstattes. På lang sikt er det mulig en del av disse kan erstattes med mer stedeagne arter, men på kort sikt vil de erstattes med arter som allerede finnes i markedet, og da også de som kan importeres. Import av planter øker risikoen for innførsel av skadedyr, sopp og karplantefrø, også arter som er å finne i Artsdatabankens svarteliste 2012 eller planter som ikke er vurdert og som viser seg å være invasive og utøve en trussel for naturmangfold.

Kommentarer til teksten:

[...] 2.2 Forskriftshjemmel til å gi forbud mot utsetting og omsetning av organismer
[...] «Organismer som det vil være aktuelt å forby å sette ut, vil typisk omfatte organismer som utgjør en svært høy risiko for det biologiske mangfold i store deler av landet. En eventuell forbudsliste vil derfor få et begrenset omfang. Når det gjelder landlevende planter, er 69 arter i Artsdatabankens ”Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012” oppført med svært høy økologisk risiko. Departementet mener at det på grunn av regionale forskjeller, ikke er hensiktsmessig å sette nasjonalt forbud for alle disse plantene. Tilsvarende vurderinger gjør seg gjeldende der samfunnsøkonomiske hensyn tillegges større vekt enn den risikoen for det biologiske mangfold arten representerer. Eple, hagerips og matgrasløk, som er i denne risikokategorien, er viktige nytteplanter og blir ikke foreslått omfattet av forbudet. Departementet mener at flere andre arter på svartelisten også kan unntas fra et forbud mot utsetting, slik at forbudslisten antas å ville omfatte omkring 20 til 30 plantearter».

Kommentar: NGF er enig i at hvis det skal lages en forskrift med nasjonal forbudsliste så bør artene på listen utgjøre en trussel for det biologiske mangfoldet i store deler av landet. Artene som utgjør en trussel bare i visse regioner, bør ikke settes i en nasjonal forbudsliste. Å lage et forbud mot å sette ut en art i et område hvor den ikke utgjør noen trussel, virker lite hensiktsmessig og er vanskelig å forstå for allmennheten. Selv om departementet antyder at forbudslisten vil begrenses til å gjelde 20- 30 plantearter, ser NGF med bekymring på listen.

Mange tre-, busk- og staudeslag i kategorien SE produseres i norske planteskoler, og den samlede verdien er stor (mellom 15- 20 % av total omsetning). Disse plantene har egenskaper knyttet til overvintring, etablering og estetikk som gjør dem svært godt egnet til ulike formål. Plantene er valgt ut gjennom tids- og kostnadskrevende testing, og det å finne erstattere for disse vil ikke være løst på kort tid. NGF mener at en sannsynlig konsekvens av en forbudsliste vil være økt import av erstattere. Importerte trær, busker og stauder vil være provenienser fra lengre sør på kontinentet, og disse vil ha større sjanse til å dø ut i vårt vinterklima. Dette vil sann sett forringe kvaliteten på parker og hager. I tillegg vil økt import ha sekundære effekter, som det at ugrasfrø, midd, insekt, sopp og virus følger med på plantedeler og/ eller jord. En studie av Hagen *et al.* (2012) viser at det med import av planteskolevarer følger med en hel del utilsiktede fremmede arter. Mange av artene som ble funnet er oppført med svært høy risiko og høy risiko i Artsdatabankens svarteliste 2012. Skadepotensialet til mange av disse insektene (eksempelvis tegen *Deraeocoris lutescens* og harlekinmarihøna *Harmonia axyridis*) er betydelig større enn karplantene oppført i SE. I tillegg vet man at flere dørstokkarter vil komme inn i landet, og at dette i hovedsak skjer utilsiktet via importerte planter.

[...] «-Forskriftshjemmel til å gi unntak fra krav om tillatelse for utsetting i andre områder

De i § 31 nevnte områdene hvor utsetting av planter er unntatt fra kravet om tillatelse er begrenset til private hager, parkanlegg og andre dyrkede områder. Særlig av hensyn til profesjonelle aktører innenfor grøntsektoren, hvis virksomhet i stor grad består av utsetting av planter også i andre områder, foreslås det at det gis en hjemmel for at Kongen i forskrift skal kunne unnta fra kravet om tillatelse utsetting i andre nærmere bestemte områder.

Et eksempel på områder hvor et krav om tillatelse for utsetting av planter etter hovedregelen vil kunne oppfattes som unødvendig strengt, er utsetting av planter i nærings- og transportutbyggingsområder. [3] Det kan også tenkes andre områder hvor unntak fra krav om tillatelse for utsetting i forskrift kan være aktuelt».

Kommentar: NGF mener områdene kan utvides til å gjelde rabatter, trafikkøyer og rundkjøringer i byer og tettsteder hvor spredning er lite sannsynlig. Eksempelvis kan dette gjelde for stauden Gravmyrt (*Vinca minor*), som i de nordvestlige deler av Europa sjelden setter frukt, men formerer seg vegetativt. I et avgrenset område med fysiske hindringer (eks en rundkjøring) vil ikke planten ha muligheter for å spre seg.

[...] «Departementet foreslår følgende endring i naturmangfoldloven § 31:

”§ 31. (utsetting uten særskilt tillatelse)

Utsetting kan skje dersom aktsomhetsplikten etter § 28 blir overholdt, av

a) organismer som er innført med tillatelse etter § 29 første ledd, jf. annet ledd med sikte på utsetting,

b) planter i private hager,

c) norske treslag,

d) planter i parkanlegg og andre dyrkede områder, hvis plantene i liten grad kan påregnes å spre seg utenfor området og spredningen ikke medfører risiko for skade på det biologiske mangfold

e) biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til utsetting av i eller i medhold av annet lovverk,

f) nærmere angitte organismer eller grupper av organismer, samt utsetting av slike i nærmere bestemte områder, dersom Kongen har gitt forskrift om det. Det kan da settes krav om melding.»

Kommentar: NGF mener det heller bør lyde « d) planter i parkanlegg og andre dyrkede områder, hvis plantene i liten grad kan påregnes å spre seg utenfor området eller hvis spredningen ikke medfører risiko for skade på det biologiske mangfold».

NGF antar at det under punkt f) snakkes om andre organismer enn karplanter som er ment til friland. En meldingsplikt på slike planter vil være meget tidkrevende for bedrifter og aktører i grøntanleggsbransjen.

[...] «3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Generelt

Kapittel IV i naturmangfoldloven vil, i tillegg til å hindre uheldige følger for naturmangfoldet, bidra til å redusere de negative samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser som følger av introduksjon og spredning av fremmede skadelige organismer. Blant annet vil det kunne spares store utgifter til bekjempingstiltak, dersom lovverket kan forhindre introduksjon av en

art (se flere eksempler i Tverrsektoriell nasjonal strategi og tiltak mot fremmede skadelige arter)[4].» (...)

Kommentar: NGF stiller seg undrende til at når Miljøverndepartementet legger mye kostnader og tid for å forme et regelverk som skal hindre salg og utplanting av arter i SE- kategorien, at det videre ikke antydes at det skal foretas ryddearbeid av de svartelistede planteindividene som allerede er spredt i norsk natur. Så sant et forbud ikke følges opp av rydding, vil den ønskede effekten være begrenset. Dette bidrar også til at regelverket blir vanskelig å forstå og akseptere for menigmann.

[...] «Utsetting og omsetning (§ 30)

Konsekvenser for planteskoleproduksjon og grøntanlegg

Hovedtyngden av detaljomsetningen av planteskoleplanter i Norge skjer via 4-5 større hagesenterkjeder. Grøntanleggsbransjen omfatter eiere av grøntanlegg, planleggere, kommunenes park- og idrettsavdelinger, anleggsgartnere, entreprenører og deres leverandører av blant annet plantene som brukes i grøntanleggene. I Norge vil et forbud mot omsetning av visse listeførte planter kunne føre til reduserte inntekter for planteskoler og hagesentra som i dag produserer disse artene. Forbudet vil ramme ulikt, da enkelte planteskoler baserer en viss andel av sin produksjon på arter som i dag er svartelistet, mens noen planteskoler ikke dyrker slike arter. Det rapporteres fra bransjen at oppføring på svartelista allerede fra Artsdatabankens første versjon i 2007 har ført til nedgang i omsetningen av slike arter på grunn av mindre etterspørsel i markedet. Siden effekten av et utsetningsforbud allerede vil føre til at omsetningsleddet vil kunne få vanskeligheter med å få solgt plantene, anser vi at et omsetningsforbud ikke i praksis får ytterligere følger.

Forbud mot utsetting av landlevende planter vil basere seg på planter i kategorien svært høy økologisk risiko[5]. Produksjonsverdien norske planteskoler for de foreslåtte forbudte artene antas, i følge bransjen, å utgjøre ca. 25-30 prosent av total produksjonsverdi. Det regnes en produksjonstid på 3-4 år for busker, og 5 til 15 år for trær. Her kan det i forskrift være aktuelt å legge til rette for overgangsordninger, for å redusere bransjens tap og gi bransjen noe tid til å tilpasse seg. Forbudet mot utsetting av en del landlevende planter med svært høy økologisk risiko, sammen med begrensningene ved utsetting av høy-risikoarter der disse kan spre seg til

natur, vil kunne stimulere norske planteskoler og gartnerier til produksjon av stedege planter og alternative planter som ikke har økologisk risiko».

Kommentar: Tre- fem år er mer korrekt produksjonstid for busker. Produksjonsverdien for planter i SE utgjør rundt 15- 20 % av total produksjon.

Det må legges til rette for gode overgangsordninger. Per i dag vet ikke planteskolene hvilke arter på svartelisten som blir forbudte. Det er da vanskelig å starte planlegging av erstattere for de svartelistede plantene. Et forbud mot omsetning av svartelistede planter vil direkte gi reduserte inntekter for norske planteskoler. I tillegg vil de få økte kostnader i forbindelse med tid og planlegging knyttet til utvalg og produksjon av nye plantearter. Inntektsreduksjonen forbudet fører til er enkel å måle, men kostnadene i forbindelse med utvalg er vanskelig å tallfeste konkret. Disse kostnadene vil være betydelige. NGF mener økonomiske kompensasjoner må være en del av overgangsordningene.

Katrine R. Meberg

Generalsekretær NGF

Ronny Berdinesen

Konsulent NGF